

УДК 330.8:330.1:502.21](477+100)

Воробйова Людмила Василівна,
*кандидат економічних наук, доцент,
завідувачка сектору інформаційно-просвітницької діяльності
відділу соціокультурних комунікацій
Наукової бібліотеки імені М. В. Довнар-Запольського
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»*

СЕРГІЙ ПОДОЛИНСЬКИЙ — ФУНДАТОР УКРАЇНСЬКОЇ І СВІТОВОЇ НАУКОВОЇ ШКОЛИ ФІЗИЧНОЇ ЕКОНОМІЇ

Засновником української школи фізичної економії був С. Подолинський. Заслуга вченого полягає в тому, що він заклав основи нового підходу до аналізу розвитку людства, пов'язавши його зі збереженням і нагромадженням енергії.

Аналізуючи вклад С. А. Подолинського у природничу науку, вчені Б. І. Кедров і О. П. Огурцов вказали на п'ять заслуг українського вченого. По-перше, С. А. Подолинський спробував знайти форму зв'язку між фізичними і соціальними науками, між фізичним ученням про енергію і економічним ученням. Це важливий висновок для визначення школи фізичної економії. По-друге, С. А. Подолинський проаналізував конкретні форми взаємозв'язків між суспільними і природничими процесами. По-третє, він одним з перших вказав на недосконалість другого закону термодинаміки, підкресливши наявність у природі процесів, що протистоять розсіюванню сонячної енергії. По-четверте, запропонував енергетичний підхід до історії техніки. По-п'яте, С. А. Подолинський вказав на нові шляхи перетворення людством сонячної енергії [1, с. 109].

Ідеї Подолинського про енергетику життя, зв'язок фізичних і економічних процесів, автотрофність людства одержали подальший розвиток у працях багатьох учених різних галузей знань, в формуванні нових теоретичних парадигм.

С. Подолинський вперше поєднав поняття праця і розвиток зі зростанням потоку вільної енергії. Ми можемо говорити про пріоритет вітчизняної науки в постановці проблем. За минулі 140 років від дня виходу фундаментальної роботи С. Подолинського «Праця людини та її відношення до розподілу енергії» (1880) ідеї, які вперше висловив український учений, пройшли випробування часом і отримали розвиток у науці. В наш час є декілька

сотень робіт, надрукованих різними авторами, де аналізується енергетична теорія.

Таким чином, С. Подолинський створив вчення, що перевершило попередні надбання економічної наукової думки і заклали основи нової школи — школи фізичної економії. Якщо фізіократи взяли у В. Петті одну складову визначення ним вартості, а саме — землю, а А. Сміт і Д. Рікардо — другу, тобто працю, то С. Подолинський поєднав їх. Це поєднання було зроблене на новій теоретичній основі. Йшлося про поєднання фізичного з економічним. У С. Подолинського джерелом вартості є не просто земля і праця, а також сонячна енергія, яка акумулюється на землі завдяки людській праці. До того ж С. Подолинський, як уже зазначалось, дає нове, природниче визначення праці.

Об'єктивно оцінюючи доробок нашого визначного мислителя, можна зробити висновки, що наукова спадщина С. А. Подолинського являє собою інтелектуальне джерело, яке має світоглядну силу.

С. А. Подолинський показав, що праця є діяльність, яка пов'язана з регулюванням потоків енергії. За розрахунками Подолинського, сталим розвитком суспільства треба вважати таке, при якому витрати однієї калорії праці втягують в обіг 20 калорій сонячної енергії (тепер це часто називають «принципом Подолинського»). У селянських господарствах Франції, наприклад, при витратах 1 калорії праці людини і коня фіксувалась 41 калорія на сіяних луках і приблизно стільки ж при виробництві пшениці [2, с. 294–295].

С. Подолинський у своєму дослідженні простежує взаємозв'язок природних, біологічних, економічних і суспільних процесів з процесами космопланетарними, а це, як пише В. О. Шевчук, «... дає підстави вести мову про галактичний та метагалактичний його контекст, а значить, про такий рівень отриманих українським мислителем наукових результатів, який залишається неперевершеним» [3, с. 126].

Як підкреслює професор Л. Я. Корнійчук, «запропонована Подолинським нова методологія — це реальніша і глибша революція, ніж проголошені свого часу маржинальна, кейнсіанська та ін. Ті «революції» змінювали концептуальні засади дослідження, додали перешкоди в економічному аналізі та практиці господарювання. Проте це були зміни у рамках політичної економії» [4, с. 256].

Що стосується С. Подолинського, то він започаткував фізичну економію, теоретичні засади якої закладені не лише в економічній думці, а й у інших науках: філософії, математиці, фізиці, астрономії, хімії, екології тощо.

Контакт Маркса і Енгельса з Подолинським, який глибоко вивчав «Капітал» і одночасно творчо засвоїв друге начало термодинаміки, був щасливим випадком, починаючи з якого марксизм міг поєднатися з енергетичною думкою. Але, на жаль, цього не сталося. Марксистська думка його не прийняла і в своє вчення не включила, ліберальна — також. Російські марксиста Плеханов і Ленін боролися проти «енергетизму». В 1909 р. Ленін наніс нищівний удар «енергетизму» Оствальда і Богданова. Належну оцінку відкриття Подолинського отримало більш ніж через сто років. Отже, С. Подолинський — засновник української школи фізичної економії.

У чому ж суть наукової парадигми вченого? Можна з впевненістю сказати, що С. Подолинський розробив нову парадигму цивілізаційного розвитку. Прогрес суспільства він пов'язує зі збільшенням енергетичного бюджету кожної людини і людства в цілому. С. Подолинський дає нове природниче-наукове визначення праці. Він першим у світовій науці пов'язав поняття праця і розвиток зі зростанням потоку вільної енергії. С. А. Подолинський довів, що людина своєю працею здатна збільшувати акумуляцію сонячної енергії на Землі і зменшувати її розсіювання у світовий простір.

Список використаних джерел

1. Злупко С. М. Сергій Подолинський — вчений, мислитель, революціонер. Львів: Каменярь, 1990. 192 с.
2. Подолинський С. А. Вибрані твори : збірник / [упоряд. Л. Я. Корнійчук]. Київ: КНЕУ, 2000. 328 с.
3. Шевчук В. Інтелектуальна спадщина Сергія Подолинського і цивілізаційна перспектива. *Учення Сергія Подолинського і цивілізаційна еколого-економічна перспектива* : матеріали Міжнар. наук. конф., присвяченої 150-річчю від дня народження С. А. Подолинського. Київ, 7 груд. 2000 р. / ред. Л. Я. Корнійчук. Київ: КНЕУ, 2001. С. 123–132.
4. Корнійчук Л. Я. Історія економічної думки України : навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2004. 432 с.